

Справа „Цонєв проти Болгарії”
(„Tsonev v. Bulgaria”)

У рішенні, ухваленому 13 квітня 2006 року у справі *“Цонєв проти Болгарії”*, Суд постановив, що

- було порушено ст. 11 Конвенції щодо права на свободу об’єднання з іншими.

Керуючись ст. 41 Конвенції, Суд постановив, що сам факт визнання порушення є достатньою компенсацією моральної шкоди.

Обставини справи

Заявник Ангель Цонєв-Ангелов є громадянином Болгарії, народився 1958 року, мешкає у м. Софії. Він є засновником і головою Болгарської революційної партії молоді.

Заявник разом із 49 іншими особами заснували Комуністичну партію Болгарії. П. Цонєва було обрано головою партії. У статуті партії зазначалося, що партія відстоює “ідею революційного соціально-політичного порядку”.

У грудні 1996 року заявник звернувся до столичного міського суду із заявою про реєстрацію партії. Упродовж двох перших судових засідань було виявлено певні неузгодженості та помилки у партійних установчих документах. Представники партії негайно вжили заходів для їх виправлення.

У березні 1997 року суд ухвалив рішення про відмову у реєстрації партії. Заявник оскаржив зазначене рішення до Верховного суду, однак той підтримав рішення суду нижчої інстанції.

Відмова зареєструвати партію пояснювалася, як вказувалося у судовому рішенні, недотриманням засновниками партії вимог Закону “Про політичні партії” від 1990 року. Зокрема відзначалося, що протоколи змін до статуту партії не були правильно підписані. Також суд вказував, що у статуті не було належним чином передбачено повноваження партійних органів та упорядковано організаційну структуру партії, а також звертав увагу на те, що не були визначені спосіб і підстави припинення членства у партії. Суд встановив, що цілі партії були тотожними до цілей інших партійних об’єднань.

Верховний суд у своєму рішенні дійшов висновку про те, що партія не може бути зареєстрована, оскільки її назва є надто подібною до назви іншого політичного утворення, а саме – колишньої керівної Болгарської комуністичної партії. Також він

постановив, що цілі партії суперечили не лише Закону “Про політичні партії”, але й Конституції держави.

Частина 2 ст. 44 Конституції забороняє існування організацій, “діяльність яких спрямована проти суверенітету, територіальної цілісності держави та єдності нації, а також призводить до розпалювання расової, національної, етнічної чи релігійної ворожнечі...” Крім того, конституційна заборона стосується організацій, які “намагаються досягати своїх цілей шляхом насильства”.

Відповідні положення Закону “Про політичні партії” містять заборону діяльності тих партій, котрі діють всупереч суверенітету й територіальній цілісності держави посягають на права і свободи громадян, а також заборону таких об’єднань, цілі яких суперечать Конституції та законам країни, чи які підтримують фашистську ідеологію або які намагаються досягти своєї мети шляхом насильства й іншими незаконними способами.

Зміст рішення Суду

Заявник стверджував, що відмова судів зареєструвати Комуністичну партію Болгарії порушувала його право на об’єднання з іншими і була невинуватеною у демократичному суспільстві. Також він скаржився на несправедливість процедури реєстрації партії. Він зазначав про порушення ст. 11 Конвенції.

Суд зауважив, що відмова зареєструвати партію ґрунтувалася на недоліках в установчих документах та загрозі, що походила зі змісту партійних цілей та декларацій.

Стосовно зазначених недоліків у статуті партії та інших установчих документах Суд відзначив, що стаття 8 Закону “Про політичні партії”, яка регламентує відповідне питання, не конкретизує спосіб укладення статуту. Також ця стаття не містить жодних натяків стосовно складу органів чи їхніх повноважень або підстав і порядку припинення членства у партії. До того ж, у цьому законі немає жодних вказівок на процедуру підписання установчих документів. Відповідні законодавчі положення лише передбачають, що партія може бути утворена на установчих зборах за згодою не менше 50 громадян, котрі мають право голосу; установчі збори також ухвалюють статут та обирають керівні органи партії.

Суд далі відзначив, що саме на компетентні державні органи покладається завдання належним чином роз’яснити відповідні положення закону і таким чином поінформувати засновників партії про те, як їм слід проектувати установчі документи, аби об’єднання зрештою було зареєстровано. З огляду на це міркування, Суд дійшов

висновку про формальний характер судових рішень щодо відмови у реєстрації партії. Він відтак вказав, що згадані судові рішення не ґрунтувались на зрозумілих, чітко сформульованих підставах.

Суд також не міг погодитись із національними судами у тому, що назва партії була перешкодою для її реєстрації, оскільки була подібною до назви вже зареєстрованої партії, а також до назви колишньої керівної Болгарської комуністичної партії. У зв'язку з цим Суд зауважив, що у Болгарії існувало кілька партій, у назвах яких використовувалось слово “комуністичний(а)”. Суд також звернув увагу на той факт, що у 2000 році столичний міський суд ухвалив рішення про внесення змін до установчих документів однієї партії, яка відтоді набула назву Комуністичної партії Болгарії. А ця назва, очевидно, є тотожною із запроєктованою назвою партії заявників.

Суд зрештою, зважаючи на усі матеріали справи, не схвалив висновок національних судів про те, що формальні недоліки, виявлені в установчих документах партії, були достатньою підставою для відмови у її реєстрації. Так само Суд не вважав достатнім виправданням відмови у реєстрації партії той факт, що цілі партії були тотожними із цілями інших об'єднань, зважаючи на стандарти плюралістичного та демократичного суспільства.

Суд не виявив жодних ознак того, що заявники, називаючи свою партію “комуністична”, ставили собі за мету встановити панування одного соціального класу над іншим. Також Суд не вбачав реальної загрози для болгарського суспільства чи держави у тому, що в преамбулі до статуту партії використовувався епітет “революційна”. Більше того, у країні існували й інші партії, що містили цей епітет у своїй назві чи гаслах. Однак ця обставина не сприймалась як загроза насильства з боку цих об'єднань. Проаналізувавши загалом установчі документи партії, Суд не виявив жодних підтверджень того, що цілі партії були недемократичними чи що вона планувала досягати їх шляхом насильства.

Суд визнавав можливість переслідування партією насправді дещо інших цілей та намірів, аніж ті, які вона проголошувала. Однак жодні партійні плани та завдання не підтверджувались реально вжитими заходами. Адже до часу, коли партії було відмовлено в реєстрації, у неї навряд чи була можливість вчиняти конкретні дії. Отож, на думку Суду, партію було покарано саме за реалізацію свободи вираження поглядів, а не за практичну діяльність.

Суд, як підсумок, відзначив, що навіть якби партія згодом і почала вдаватися до насильницьких та антидемократичних акцій, компетентні органи мали б достатньо

можливостей належним чином відреагувати. Адже у законі “Про політичні партії” чітко передбачена можливість відповідного суду ухвалити рішення про розпуск політичного об’єднання у разі, якщо його діяльність суперечить Конституції та законам.

Суд також зауважив, що відмова партії у реєстрації була надто радикальним заходом, оскільки у такий спосіб партії завадили навіть розпочати свою діяльність.

Суд дійшов висновку, що підстави, які покладені в основу рішень національних судів про відмову в реєстрації партії, не були належними та достатніми. Отже, втручання у право заявника на свободу об’єднання з іншими не може розглядатись як необхідне у демократичному суспільстві. Тому Суд постановив, що мало місце порушення ст. 11 Конвенції.